

σμακτα λιθανθράκων, άλλα δὲ πτωχότατα καὶ περιορισμένης ἐκτάσεως.

Ἐγένοντο δὲ γνωστὰ ἄχρι τοῦδε τὰ ἐξῆς λιθανθρακοφόρα χερσώματα. α'.) Ἐν **Εὐρώπῃ**, τὰ τῶν Βρεττανικῶν νήσων, τὰ τῆς Γερμανίας, Αὐστρίας, Ρωσσίας, Πολωνίας καὶ Γαλλίας καὶ τὰ σποραδικὰ τῆς Ἰσπανίας, Πορτογαλλίας καὶ Ἰταλίας.

β'.) Ἐν **Ἀσίᾳ**, τὰ τῆς Κίνας.

γ'.) Ἐν Β. **Ἀμερικῇ**, τὰ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά.

Καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡπείροις ἀπαντῶσι χερσώματα λιθανθράκων, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένα. Ἐκ δὲ τῶν γνωστῶν χερσώματων θέλομεν περιγράψαι δι' ὀλίγων τὰ σημαντικώτερα, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ **Σαξωνικοῦ τμήματος**, οὗ τινος τὰ **ἀνθρακωρυχεῖα** ἐπεσκέφθη προὶ 18 ἐτῶν. Τὰ μᾶλλον ἀξία λόγου κοιτάσματα τοῦ τμήματος τούτου εἶνε τὰ τῆς πόλεως **Ζβίκου**, ἅτινα 10 ὄντα τὸν ἀριθμὸν, ἔχουσι πᾶχος ἐν ὄλῳ 10 μέτρων. Ἐν τῶν μεταλλικῶν φρεάτων (Brückenberg) τῆς πόλεως ταύτης εἶχε τότε βάθος 2600 περίπου ποδῶν, ἐν τοῖς βαθυτάτοις δ' αὐτοῦ ὑπῆρχε θερμοκρασία 35° Κ, ὥστε οἱ ἐργάται εἰργάζοντο ἐν αὐτῷ **γυμνοί**, ὑποδήματα μόνον καὶ σκούφον φέροντες. Ἡ εἰς τὸ ὄρυχεῖον κἀθοδος ἐγένετο διὰ κιλλίβαντος, ἐφ' οὗ ἐτοποθετοῦντο 4 μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ ἀμαξαί, ἡ δὲ ἐντός τοῦ ὄρυχειοῦ μεταφορὰ ἐγένετο δι' ὑποσιδηροδρόμων, ἵπποι δηλ. αἵτινες οὐδέποτε ἐξήρχοντο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔστυρον σειρὰν ἀμαξῶν φορητῶν πεπληρωμένων λιθανθράκων ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἐξορύξεως ἄχρι τοῦ φρέατος τῆς ἐξαγωγῆς.

Ἐπὶ τῶν **Βρετανικῶν νήσων** ὑπάρχει ἡ πλουσιωτάτη τῆς Εὐρώπης διάπλασις τῶν λιθανθράκων, ἧς ἡ ἐπιφάνεια ὑπολογίζεται εἰς 26,000 □ χιλιόμετρα καὶ ἦτις μέχρι βάθους 1200 μέτρων ἐμπεριέχει διάφορα κοιτάσματα (ἐκαστον πᾶχος 0,3 μέτρον τοῦλάχιστον), ἔχοντα βάρος 140,000 ἑκατομμύρια τόνων λιθανθράκων.

Ἐν **Τουρκίᾳ** ἐγένετο μὲν γνωστὴ ἡ τῶν λιθανθράκων διάπλασις, δὲν ἐξηκριβώθη ὅμως αὕτη ἀρκούντως, οὐδ' ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐργασίαι. Δὲν εἶνε δὲ ἀπιθανον νὰ εὕρισκωνται λιθάνθρακες ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἰδίως δὲ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ **Αἰγαίου** πελάγους, ὅπερ εὐτύχημα καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Neumayr, καθηγητοῦ ἐν Βιέννῃ, εἰς τὰ παρὰ τὸ **Ἄδραμύτιον** μεταλλεῖα ἀπαντῶσι πετρώματα τῆς λεγομένης **τριάδικης περιόδου**, ἧτις ἐπίκειται ἐπὶ λιθανθρακοφόρων χερσώματων (*). Παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐζεῖνου **Ποντοπράκλειαν** εὕρηται σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ λιθανθρακωρυχεῖον, παράγον πολλοὺς λιθάνθρακας, κακῆς ὅμως ποιότητος, οὗς χρησιμοποιεῖ ἅπασα σχεδὸν ἡ ἐμπορικὴ, ἐν μέρει δὲ καὶ πολεμικὴ ἀτμήρησ τῆς Τουρκίας ναυτιλία διὰ τὸ εὖωνον αὐτῶν. Ἐν **Εὐλαΐδι**, ἡ λιθανθρακοφόρος διάπλασις εἶνε ἄγνωστος.

(* Παρὰλ. Βιομηχανία τῶν Μεταλλῶν Λαυρείου ὑπὸ **Α. Κορδέλλα**, σελ. 16—21.

Ἐκ τῶν ἐκτός τῆς Εὐρώπης λιθανθρακοφόρων περιοχῶν ἡ **Β. Ἀμερικῇ** κατέχει τὴν μεγίστην καὶ πλουσιωτάτην πᾶσῶν, ἧτις ἐξαπλοῦνται ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς παραλίων ἄχρι τῆς Τεξᾶς, τοῦ Νέου Μεξικου, τῆς Καλιφορνίας καὶ τῶν Βραχωδῶν Ὁρέων, πρὸς βορρᾶν δὲ μέχρι τῆς Νέας Σκωτίας καὶ Νέας Βρουναβίκης, ἐν οἷς περιεχθῆ τις λιθανθρακοφόρος ἐκ 1500 μόνον □ χιλιομέτρων ἐμπεριέχει κοιτάσματα 3 ἕως 12 μέτρων πᾶχος λιθανθράκων. Ἄπασαν ταύτην τῆς Β. Ἀμερικῆς λιθανθρακοφόρον διάπλασιν ὑπολογίζουσιν εἰς 500,000 □ χιλιόμετρα, ἐνῶ τῆς Εὐρώπης εἶνε 62,763 □ χιλιόμετρα καὶ ἡ τῆς Ἀσίας (Κίνας) ἴση περίπου πρὸς τὴν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐπίσης καὶ ἡ τῆς Αὐστραλίας ἰσοῦται περίπου πρὸς τὴν τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοὺς πρό τιμων δὲ ἐτῶν γενομένους ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπολογισμοὺς εὐρέθη ὅτι τὸ ποσοῦν τῶν λιθανθράκων, ὅπερ ὑπάρχει ἐντός ἐκμεταλλευσίμων κοιτασμάτων τῆς χώρας ταύτης, ἀνέρχεται εἰς 145,000 ἑκατομμύρια τόνων, πρὸς ἐξώρυξιν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦνται 500 ἔτη, ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἀνθρακωρυχεῖα ἐξορύττουσι διπλασίαν πῶσότητα.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

C. MALLET

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας

κατὰ μετάφρασιν

ΣΑΛΕΕΑΝΔΡΟΥ Δ. ΞΑΛΒΗ.

(Συνέχεια. Ἰδε τὸ προηγούμενον φύλλον).

Ἄλλὰ τὸ θεμελιώδες καὶ κατ' ἐξοχὴν πρόβλημα τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας ὑπῆρξε τὸ τῆς γενέσεως τῶν ὄντων, πρόβλημα ἑσπεῖ ἴσως ἄλυστον καὶ ἐφ' οὗ τὰ ἀπὸ τῶσων αἰώνων συσσωρευθέντα ἔργα δὲν διέχυσαν ἔτι ἢ φῶς ἀσθενές. Ὁ ὕλικός κόσμος ὑπῆρχε παντοσε; Ἐὰν δ' εἶνε αἰώνιος, ἐξ ἑαυτοῦ κέκτηται τὴν τάξιν καὶ τὴν κίνησιν; Ἐὰν δὲν εἶνε αἰώνιος, πότε ἤρξατο ὑπάρχων; Ὑπάρχει μία ἢ πολλαὶ ὑπάρχουσιν ἀσχαὶ ὕλικαί, δι' ὧν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ συνδυασμοῦ ἢ τῆς διακρίσεως παρήχθη πᾶν ὅτι ὑφίσταται; Ὑπάρχει γενεσιουργὸς αἰτία, διακεκριμένη τῆς ὕλης καὶ ἄλλοίας φύσεως ἢ αὕτη; Μεταξὺ τῶν σφαιρῶν, αἵτινες φέρονται ἐν τῷ διαστήματι, ὁ ἡμέτερος πλανήτης ὑπῆρξε πάντοτε τοιοῦτος, οἷον βλέπομεν αὐτόν; Καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρξε πάντοτε ὁ αὐτός, ὁποῖαν σειρὰν μετασχηματισμῶν ἐδέησε νὰ διέλθῃ, ἵνα καταλήξῃ εἰς τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν; Ὑπὸ τίνων εἰδῶν κατοικεῖτο οὗτος κατὰ τὰ διαστήματα, ἅπερ διέκριναν τοὺς διαφόρους τούτους μετασχηματισμούς; Ἐνεκα τίνων αἰτιῶν τὰ εἶδη ταῦτα ἠφρανίσθησαν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς; Διὰ τίνων δεσμῶν αἱ αἰτίαι αὗται συνδέονται μετὰ τοῦ γενικοῦ τοῦ σύμπαντος μηχανισμοῦ; Αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμπαν ποῦ ἔχει τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν καὶ τὴν ἀρχὴν; Φοβερὸν καὶ πολὺ-

πλοκον αίνιγμα, οὐτινος ὁ ἄνθρωπος ἴσως οὐδέποτε θά καταρθώσῃ νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν, ἢ οὐτινος ἴσως ἔτι ἢ ἐπιλύσις δὲν θά δοθῇ εἰς αὐτὸν εἰ μὴ τὴν προτεραιάν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν νέος κατακλυσμός ἤθελεν ἐξαφανίσει αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ διὰ νέου στοιχείου συνδυασμοῦ ἤθελε προπαρασκευάσει τὴν σφαίραν ταύτην εἰς νέον εἶδος, ὅπερ ἐπὶ τῇ θάξ τῶν ὑπογείων ἡμῶν λειψάνων θά προβάλλῃ τὰ αὐτὰ ζήτηματα, ἵνα καταλήξῃ εἰς τὰς αὐτὰς ἀβεβαιότητας.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς λοιπὸν τοῦτο πρόβλημα τῆς γενέσεως τῶν ὄντων, τὸ ἀπασχολοῦν ἔτι καὶ νῦν τοσαύτας ἰσχυρὰς διανοίας, ἐμελλεν ἀπὸ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος νὰ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀνήσυχον αὐτοῦ ἐνεργητικότητα. Αἱ θρησκείαι καὶ ἡ ποίησις, αἵτινες οὐδὲν σπουδαῖον ζήτημα καταλείπουσιν ἄνευ λύσεως, ἀπειράθησαν νὰ λύσωσι ταῦτα, καὶ ἐπὶ μακρὸν αἰ ἀπαντήσεις, ἅς ἔδωκαν, ἠδυνήθησαν νὰ ικανοποιήσωσι τὰ πνεύματα. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, γενομένη ἀπαιτητικώτερα, ἀντικατέστησεν ἐν τέλει τὰς μυθολογικὰς ἐξηγήσεις διὰ τῶν ἐξερευνήσεων τῶν λογικῶν καὶ ἡ ἰωνικὴ φιλοσοφία, διακρίνασα τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῆς θεολογίας, ὑπῆρξεν ἡρώτη, ἣτις ἐπειράθη νὰ προβῇ εἰς τὴν λύσιν τοῦ κοσμολογικοῦ προβλήματος διὰ μόνῃς τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου. Οἱ Ἴωνες φυσιολόγοι, προλαβόντες κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν τὰς ἀνακαλύψεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, φαίνονται συναινοῦντες νὰ ἀναγνωρίσωσι, καίπερ ἀσαφῶς καὶ ἀορίστως, σειρὰν μετασχηματισμῶν, δι' ὧν ὁ κόσμος, ὃν οἰκοῦμεν, διήλθεν, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν παρούσαν αὐτοῦ σύστασιν. Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν ὄντων, καὶ προηγῆθησαν αὐτοῦ ἄλλα γένῃ ἤττον τέλεια, ὧν αὐτὸς εἶνε ἴσως ἀπλοῦς μετασχηματισμός. Τοιαύτη φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε πρὸ πάντων ἡ γνώμη τοῦ Ἀναξίμανδρου καὶ τοῦ Ἀρχελάου. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς διαδοχικὰς τροποποιήσεις, ἅς ὑπέστη τὸ σύνολον τῶν ὄντων, οἱ Ἴωνες, καίπερ παραδεχόμενοι ἀπὸ συμφώνου τὴν πραγματικότητα αὐτῶν, δὲν συμφωνοῦσιν ὡσαύτως περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν, καὶ διαφέρουσι πρὸ πάντων οἱ μὲν τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀφετηρίας τῶν τροποποιήσεων τούτων. Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν δύο κατηγορίας διακρίτεον. Ἐν τῇ πρώτῃ καταλέγομεν τὸν Ἀναξίμανδρον καὶ τὸν Ἀναξαγόραν, οἵτινες παραδέχονται ὡς ἀφετηρίαν ἀόριστον ἀριθμὸν στοιχείων, **ἄπειρον**, καὶ ὀλότητα συγκεχυμένην, **πάντα ὁμοῦ**. Ἐν τῇ δευτέρᾳ κατηγορίᾳ περιλαμβάνονται ἐκεῖνοι, οἵτινες μετὰ τοῦ Θάλητος, τοῦ Φερεκύδου, τοῦ Ἀναξιμένους, τοῦ Διογένης, τοῦ Ἀρχελάου ἀναγνωρίζουσιν ὀρισμένον ἀριθμὸν γενεσιουργῶν ἀρχῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς δευτέρας ταύτης κατηγορίας εἰσακτέον διαίρεσιν τινὰ, τοὺς παραδεχομένους κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ἀρχελάου τὸν δυαδισμόν, καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ ἴχνη βαίνοντας τοῦ Θάλητος, τοῦ Φερεκύδου, τοῦ Ἀναξιμένους, τοῦ Ἡρακλείτου, τοῦ Διογένης, καὶ ὑποτιθεμένους τὸν μοναδισμόν τῆς ἀρχῆς. Τέλος ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ τάξει εἶνε δυνατὴ νέα ἔτι ὑποδιαίρεσις· διότι, εἰ καὶ ὁ Θαλῆς, ὁ Φερεκύδης, ὁ Ἀναξίμανης, ὁ Ἡρακλείτης, ὁ Διογένης παραδέχονται ἐκ

συμφώνου μοναδικὴν τινὰ ἀρχήν, ἢ ἀρχὴ αὕτη ἀπέχει πολὺ τοῦ νὰ εἶνε ἡ αὕτη δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἀπεκδεχομένων τοῦ μὲν Θάλητος ὡς γενεσιουργόν καὶ ἀρχικὸν στοιχείον τὸ ὕδωρ, τοῦ Φερεκύδου τὴν γῆν, τοῦ Ἀναξιμένους καὶ Διογένης τὸν ἀέρα, τοῦ Ἡρακλείτου τὸ πῦρ. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς γενέσεως τῶν ὄντων δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Ἴωνων φιλοσόφων ἡ διαφορὰ συστημάτων. Ἄλλ' ὅμως κατ' οὐσίαν ἐν τῇ διαφορᾷ ταύτῃ ἀξιοσημείωτος εἶνε ὁμοίότης τις κατὰ τοῦτο, ὅτι πάντες, οἱ τε παραδεχόμενοι ἀόριστον ἀριθμὸν στοιχείων, καὶ οἱ παραδεχόμενοι ὀρισμένον τοιοῦτον ἀριθμὸν ἀναγνωρίζουσιν ἀπὸ συμφώνου τὴν αἰωνιότητα τῆς ὕλης. Ἦδη πρὸς τῇ αἰωνιότητι τῆς ὑπάρξεως ἡ ὕλη συνενοῖ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου κίνησιν; Ναὶ μὲν κατὰ τὸν Ἀναξίμανδρον, τὸν Θάλητα, τὸν Φερεκύδην, τὸν Ἀναξιμένην, τὸν Διογένην, τὸν Ἡρακλείτον, τὸν Ἀρχελάον, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ ἴσως ὡσαύτως κατὰ τὸν Φερεκύδην, ἀλλὰ βεβαίωτατα κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν. Ὁ φιλόσοφος οὗτος θεωρεῖ τὴν σύστασιν καὶ τὸν ὄργανισμόν τοῦ σύμπαντος ὡς ἀποτέλεσμα διακρίσεως τῶν διαφόρων στοιχείων, ἅπερ ἦσαν συμμεμιγμένα καὶ συγκεχυμένα ἐν τῇ ζοφερᾷ συμφύρσει ἀρχικοῦ χάους. Ἡ διάκρισις λοιπὸν αὕτη δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτελεσθῇ ἢ διὰ μέσου τῆς κινήσεως, καὶ τὴν κίνησιν ταύτην ὁ Ἀναξαγόρας δὲν θεωρεῖ ὡς συμφυῆ πρὸς τὴν ὕλην ἀλλ' ὡς μεταδοθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τινος ὄντος, διακεκριμένου τῆς ὕλης, ἀνωτέρου αὐτῆς, τὸ δὲ ὃν τοῦτο εἶνε ὁ **νοῦς**. Ὁ Ἀναξαγόρας ἀντιδιακρίων πρὸς τὴν **ὕλην** τὸν **νοῦν** ὡς οὐσίαν κεκτημένην δύναμιν κινητικὴν καὶ διατακτικὴν, ὑπῆρξεν ὁ μόνος τῶν Ἴωνων, ὅστις ἔλυσε τὸ ζήτημα, τοῦτο κατὰ τὴν ἔνοιαν τοῦ θεῖου. Παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν ἴσως τὸν Φερεκύδην καὶ τὸν Ἀρχελάον, τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐδέχθη εἴτε λύσιν ἀθεϊστικὴν ὡς παρὰ τῷ Ἀναξιμένει καὶ Ἡρακλείτῳ, εἴτε λύσιν πανθεϊστικὴν κατὰ τὴν ἔποψιν τοῦ πνεύματος ὡς παρὰ τῷ Θάλητι, εἴτε λύσιν πανθεϊστικὴν κατὰ τὴν ἔποψιν τῆς ὕλης ὡς παρὰ τῷ Ἀναξίμανδρῳ καὶ Διογένηι τῷ Ἀπολλωνιάτῃ.

Ὁ χαρακτήρ ὁ δεσπόζων ἐν ταῖς Ἴωνικαῖς θεωρίαις εἶνε ὅτι αἱ θεωρίαι αὗται εἶνε φιλοσοφία τῆς φύσεως. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων μέμφονται τοῖς Ἴωσι καὶ ἰδίως τῷ Ἀναξαγόρᾳ, ὅτι παρημέλησαν τὰς μεταφυσικὰς θεωρίας. Ἀλλὰ τοιαύτη μομφὴ ἔχει ὑπόστασιν πραγματικὴν; Δυνάμεθα λογικῶς νὰ ἀπαιτήσωμεν ἕκ τινος φιλοσοφίας ἕτερόν τι ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ ἠδυνήθη καὶ ὤφειλε νὰ παραγάγῃ; Ἠδύνατο λοιπὸν νὰ συμβῇ ὥστε ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς ἡ φιλοσοφία νὰ μὴ διευθύνῃ τὰς ἑαυτῆς ἐρεῦνας ἐπὶ τὸν ὀλικὸν κόσμον; Ἡ Ἴωνικὴ ἄρα φιλοσοφία ὑπῆρξε φιλοσοφία τῆς φύσεως, καὶ τοῦτο ἦτο ἐπάναρχος εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὅμως δὲν διέμεινε ξένη πρὸς πᾶσαν μεταφυσικὴν ἢ ἠθικὴν θεωρίαν. Μέγα πλῆθος ἠθικῶν ἀξιωματίων ἀποδίδεται ὑπὸ Διογένης τοῦ Λαερτίου εἰς τὸν Θάλητα. Ἡρακλείτης ὁ Ἐφέσιος, ὅστις ἠσχολήθη περὶ τὴν κοσμονομίαν, διηύθυνεν ὡσαύτως τινὰς τῶν ἑαυτοῦ ἐρευνῶν πρὸς τὴν λογικὴν, ὡς προκύπτει προφανῶς ἕκ τινος τεμαχίου τοῦ φιλοσόφου τούτου περὶ τοῦ κριτηρίου τοῦ ἀληθοῦς, καὶ συγχρόνως πρέπει νὰ ἠσχολήθη περὶ τὴν μετα-

φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν, διότι Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει θετικῶς ὅτι τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς τρία εἶδη ἀντικειμένων, τὸ σὺμπαν, τὴν πολιτικὴν, τὴν θεολογίαν. Ὁ Ἀρχελαος ὡσαύτως, παρὰ τὸ ἐπώνυμον τοῦ **Φυσιολογικοῦ**, φαίνεται ὅτι δὲν διέμενε ξένος τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, διότι ὁ Σωκράτης ὑπολαμβάνεται παρ' αὐτοῦ λαβόντῃν ἀρτιγενῆ ταύτην ἐπιστήμην, καὶ κατὰ τὸ λέγειν Διογένης τοῦ Λαέρτιου, οἱ νόμοι, τὸ καλὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ὑπῆρξαν πολλὰκις ἢ ὕλη τῶν ὀμιλιῶν αὐτοῦ. Τέλος δὲν προσήκει νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς τινὰ συγχρόνως μεταφυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Ἀναξαγόρου, ὅστις παρὰ τὴν ὕλην καὶ ὑπὲρ αὐτὴν τίθησιν αὐλόν τι ὄν, ἀρχὴν τῆς κινήσεως καὶ τῆς τάξεως; Ἀναμφιβόλως ὁ κινῶν καὶ διατάσσων θεὸς τοῦ Ἀναξαγόρου δὲν εἶνε ἔτι ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος Θεός, ὃν ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ αὐτοῦ παρίστησιν ὡς **πατέρα** τοῦ κόσμου καὶ ὡς ὑπάτην πνευματικὴν δύναμιν ἀρεσκουμένην νὰ διαχύσῃ ἐκτὸς αὐτῆς τὰς θείας αὐτῆς ιδιότητας. Ἀπὸ τοῦ Ἀναξαγόρου μέχρι τοῦ Πλάτωνος νέκ πρόδος ἔμελλε νὰ ἐπιτελεσθῇ καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ νὰ καταστῇ μᾶλλον περιληπτική, ἐκτεινομένη οὐ μόνον ἤδη εἰς τὰς μεταφυσικὰς ιδιότητας ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἔτι ιδιότητας τοῦ **νοῦ**. Οὐχ ἦττον ὅμως καὶ παρὰ τὴν πρόδον τὴν γενομένην ἔκτοτε δὲν ὀφείλομεν νὰ παραγνωρίσωμεν τὴν ἔξοχον ἀξίαν, ἣν κέκτηται ἡ ἐποπτεία τοῦ Ἀναξαγόρου. Ἡ ἰδέα αὐτῆ διανοίας κινητικῆς καὶ διατακτικῆς ὑπῆρξε βεβαίως ἡ πολυτιμωτάτη καὶ εὐγενεστάτη κατὰ κτήσιν τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπεκράτει ὁ πολυθεϊσμός, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὁ πανθεϊσμός ἢ ἀθεϊσμός, ὅτε ὁ Ἀναξαγόρας προὔτεινε τὴν ἰδέαν μοναδικοῦ Θεοῦ διακεκριμένου κατ' οὐσίαν ἀπὸ τῆς ὕλης, ἀλλ' ὅμως ἐμφανιζομένου ἐν αὐτῇ διὰ τῆς τάξεως καὶ τῆς κινήσεως. Χρόνοι ἀξιολογούμενοι ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, καθ' οὓς ὁ θεϊσμός ἔλαβεν οὕτω θέσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Κατηγορηθεὶς ὡς ἐχθρὸς τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, κατηγορίαν, ἣτις βραδύτερον ἔμελλε νὰ εἶνε οὕτως ὀλεθρία εἰς τὸν Σωκράτην, ὁ Ἀναξαγόρας ἐτιμωρήθη δι' ἔξορίας. Ὑπάρχει ἐν τῇ τύχῃ τῶν ἀνθρώπων τῆς προόδου νὰ ὑπόκεινται εἰς τὰς καταδιώξεις τοῦ πνεύματος τῆς στασιμότητος ἢ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ. Θλιθερὰ ἀλήθεια, ἣν μαρτυρεῖ πεῖρα εἴκοσι αἰῶνων καὶ πλέον. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀληθείας ταύτης συνδέεται ἡ παρήγορος σκέψις ὅτι πάντοτε ἢ πρόδος ἐπιτελεσθῆ ἑναντίον τῶν καταδιώξεων καὶ τῶν διωκτῶν, καὶ ὅτι οὐδέποτε αἱ ἀφοσιώσεις ἔλειψαν εἰς τοσοῦτον ἔνδοξον ἀποστολήν. Ὁ Ἀναξαγόρας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, εἰς ὃν ἔλαχε νὰ πάθῃ ἕνεκα τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς ἀληθείας. Οἱ ἱερεῖς τοῦ πολυθεϊσμοῦ, διὰ τινος τῶν φωτοδοτικῶν ἐκείνων ἐνστάτων, ἄτινα καθιστῶσιν ἡμᾶς ἐνίοτε ἱκανοὺς νὰ διδῶμεν τὰ μέλλοντα, ἠσθάνθησαν ὅτι παρὰ τῷ δόγματι, ὅπερ ἤρχιζεν ἤδη νὰ παρακαμῆξῃ, ἀνηγείρετο νέον δόγμα, εἰς ὃ ἦτο ὑπεσχημένον τὸ μέλλον, καὶ οἱ τυφλοὶ ἐκεῖνοι ἀνθρωποὶ ἐνόμισαν ὅτι προγράφουσι τὸ δόγμα, προγράφοντες τὸν ἀποκαλύψαντα αὐτό. Τὸ Ἀττικὸν ἱερατεῖον προανέκρουσεν

οὕτω τὸν δικαστικὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους διὰ τῆς ἔξορίας τοῦ Ἀναξαγόρου.

Ἡ ἰδέα μοναδικοῦ Θεοῦ διακεκριμένου ἀπὸ τῆς ὕλης, ἀλλ' ἐκδηλουμένου ἐν αὐτῇ διὰ τῆς τάξεως καὶ τῆς κινήσεως, καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀθανασίας τῶν ψυχῶν, εἰσχυθεῖσαι ἀμφοτέραι εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐκείνη μὲν ὑπὸ τοῦ Φερεκύδου, αὕτη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἐξαρκουσι μόνον πρὸς δόξαν τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Ἐὰν δὲ προσθῶμεν εἰς ταύτας, τὰς ἐξερευνήσεις τοῦ Ἀρχελάου περὶ τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τὰς τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τοῦ σὺμπαντος, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς θεολογίας, τὰς γεωμετρικὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Θάλητος καὶ τέλος τὰς ἀστρονομικὰς καὶ κοσμογονικὰς ἐργασίας τοῦ Ἀναξιμανδρου, τοῦ Ἀναξιμένου, τοῦ Διογένης καὶ πάντων τῶν διαδόχων ἢ προδρόμων αὐτῶν, θὰ ἀπαντήσωμεν μεγαλοπρεπὲς σύνολον ἐργασιῶν, μαρτυρουσῶν τὴν κολοσσιαίαν ἐνεργητικότητα, ἣτις ἔμελλε νὰ πρυτανεύσῃ εἰς τὰς ἐξερευνήσεις τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας.

Πᾶσα φιλοσοφία ἔχει τὸ αὐτῆς πρωτότυπον καὶ τὸ αὐτῆς δάνειον. Τὸ τελευταῖον, τοῦτο καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἰωνικὴν φιλοσοφίαν, φαίνεται δυσχερὲς νὰ ῥοισθῇ μετ' ἀκριβείας. Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι διὰ τοῦ Θάλητος ἡ ἰωνικὴ φιλοσοφία ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν Φοινίκῃ, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν ἄλλως τὰς συχὰς ἀποδημίας τῶν ἀρχαίων σοφῶν, οἵτινες, περιηγηταὶ τῆς ἐπισήμης, διέτρεχον τὴν Φοινικὴν, τὴν Χαλδαίαν, τὴν Κρήτην, τὴν Αἴγυπτον, καθίσταται δυσχερὲς νὰ μὴ δεχθῶμεν τὴν Ἀνατολὴν ὡς τὴν πρώτην πηγὴν, ἐξ ἧς ἡ ἰωνικὴ φιλοσοφία ἔμελλε νὰ ἐμπνευσθῇ. Δευτέρα τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας πηγὴ ἔμελλε νὰ εὐρεθῇ ἐν ταῖς παραδόσεσι ταῖς πολιτικαῖς τε καὶ θρησκευτικαῖς αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι ὅταν ὁ Θαλῆς δέχεται τὸ ὕδωρ ὡς ἀρχικόν καὶ γενεσιουργόν στοιχεῖον, δὲν φαίνεται ὅτι ἔδανεισθη τὴν ἰδέαν ταύτην ἐκ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ποιήσεως; **•Εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπαλαιούς καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἰονταὶ περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν. Ὡκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλομένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν τιμωτάτου μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον, ὄρκος δὲ τὸ τιμωτάτον ἐστίν.**» (Ἀριστ. μετὰ τὰ Φυσικὰ Α. 3.)

Τοιαύτη φαίνεται ἡμῖν ἡ διπλῆ πηγὴ, ἐξ ἧς ἔμελλεν ἀφεύκτως νὰ ἐμπνευσθῇ ἡ ἰωνικὴ φιλοσοφία. Ἐξελθοῦσα ἐκ τοιούτων ἀρχῶν καὶ προσθεῖσα εἰς τὰς ἀνατολικὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὰ δεδομένα τὰ θεολογικὰ καὶ ποιητικὰ τὰ ἀνεξάρτητα προϊόντα τῶν ἰδίων αὐτῆς ἐξερευνήσεων, ἀνέφξῃ τὴν ὁδὸν εἰς πάσας τὰς σχολὰς, αἵτινες βραδύτερον ἐπὶ τῶν ἰχνῶν αὐτῆς ἐπεχείρησαν τὴν ἐξήγησιν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐχρησίμευσαν οὕτως ὡς πρότυπον ἅμα καὶ ὡς ἀφετηρίαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἀβδήρων μετὰ τοῦ Λευκίππου καὶ τοῦ Δημοκρίτου, εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀκράγαντος μετὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους, εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν περιπατητικῶν μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Στράτωνος, καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἐπικουρείων. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τι πλέον: αἱ πλείους τῶν

σχολῶν αἱ ἀποτελέσασαι τὴν πρώτην φιλοσοφικὴν περίοδον καὶ πληρώσασαι τὸ ἀπὸ Θάλητος μέχρι Σωκράτους χρονικὸν διάστημα ὑπῆρξαν τρόπον τινὰ τοσοῦτοι κλάδοι τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Τῷ ὄντι ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς τοῦ Κρότωνος Πυθαγόρας δὲν κατατάσσεται ἐκ τῆς Σάμου, δηλαδὴ ἐκ τῆς Ἰωνίας; Ἄρ' ἑτέρου ὁ Ξενοφάνης, ὁ πρόδρομος οὗτος τῆς ἐλευκτικῆς φιλοσοφίας, δὲν ἐγεννήθη ἐν Κολοφῶνι; Δὲν διήλθεν ἐν Ἰωνίᾳ τὸ πλεῖστον τῆς μακρᾶς αὐτοῦ ζωῆς, καὶ ὁ θεμελιώδης χαρακτὴρ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ δὲν ἐξομοιεῖ αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἰωνεὺς φιλοσόφους; Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀβδηρῶν, ἐν ἧ δὺο μόνον ὀνόματα εἰσὶ γνωστά, τὸ τοῦ Λευκίππου καὶ τὸ τοῦ Δημοκρίτου, ἀνεξαρτήτως τῆς κοινότητος τῶν ἐργασιῶν, ἧτις ὑφίσταται μεταξύ τῆς φιλοσοφίας ταύτης καὶ τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας, δὲν πιστεύομεν ὅτι ὁ Δημοκρίτος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ δὲν γινώσκομεν ἄλλως ὅτι τὰ Ἀβδηρα ἦσαν ἀρχικῶς ἀποικία τῶν Φωκίων; Οὕτως ἡ Ἰωνία ἔσχε τὴν ἔνδοξον ταύτην τύχην, ὅτι ὑπῆρξεν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ μήτηρ πάσης φιλοσοφίας. Θαυμασία δρᾶσις τῆς Ἀνατολῆς, εἰς ἣν ἔλαχε οὕτω νὰ καταστῇ ἡ κοιτίς τῶν θρησκευτικῶν, τῶν ποιήσεων, τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν, τούτεστι τῶν κυριωτέρων στοιχείων, ἐξ ὧν συνίσταται ὁ πολιτισμὸς.

Ἡ Ἰωνικὴ φιλοσοφία ἀνεκίνησε πολλὰ τῶν προβλημάτων, καὶ μεταξύ αὐτῶν εὔρον θέσιν, ὡς προείπομεν πολλὰ ζητήματα μεταφυσικῆς καὶ ἠθικῆς τάξεως. Ἄλλ' ὅμως ὁ ἰδιόζων χαρακτὴρ τῆς φιλοσοφίας ταύτης εἶνε ὅτι ὑπῆρξε πρὸ πάντων φιλοσοφία τῆς φύσεως. Ἐπὶ τούτου τοῦ ἔδαφους παρὰ τὰ πολλὰ ἐλαττώματα τῶν μεθόδων καὶ τὰς πλάνης τῶν συστημάτων, ἀχωρίστων ἀπὸ πικρὸς πρώτου δοκιμίου, ἡ ἰωνικὴ φιλοσοφία ἐπετέλεσε δρᾶσιν λαμπρὰν καὶ χρήσιμον μεταξύ τῶν ἀρχαίων αἰρέσεων. Ὅτι ἐκτοσε διὰ τῆς πειραματικῆς μεθόδου ἐξηκριβώθη καὶ κατεδείχθη, ἡ Ἰωνικὴ φιλοσοφία εἶχε τοῦτο προαισθανθῆ καὶ προῖδη κατὰ τι, φωτισθεῖσα ἀναμφιβόλως ὑπὸ τινος τῶν σπινθήρων ἐκείνων, οἵτινες προηγούνται ἐνίοτε πρὸ πολλοῦ χρόνου τῆς ἐμφάνισης ζωηροῦ φωτός. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίν ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξίμενης, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Ἀναξαγόρας ὑπῆρξαν ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ οἱ ἀξιοὶ πρόδρομοι τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Νεύτωνος, τοῦ Ουίγγανς, τοῦ Ἐρσελλ. Αἱ παραδόσεις τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας μετεδόθησαν ἀπὸ τῶν Ἰώνων εἰς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ εἰς τὸν Στράτωνα, ἀπὸ τούτων εἰς τὸν Ἐπίκουρον, ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου εἰς τὸν Λουκρήτιον, ἀπὸ τοῦ Λουκρήτιου εἰς Ἀλβέρτον τὸν Μέγαν, εἰς τὸν Ρογγῆρον Βάκεν, εἰς τὸν Τελέσιον, εἰς τὸν Παράκελσον. Ἀδιάκοπος ἄλλοις ἀστρονόμων, φυσικῶν, φυσιοδιφῶν, συνδέει οὕτω διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὰς λαμπρότητας τῶν νεωτέρων χρόνων μετὰ τῶν παλαιῶν σοφῶν τῆς Ἰωνίας, οὗτοι δὲ καὶ ἐκεῖνοι εἰσὶ κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὰς οἱ μεγάλοι ἀντιπρόσωποι τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας, ὡς ὁ Πυθαγόρας, ὁ Πλάτων, ὁ Ζήνων, ὁ Ἀνσελμος, ὁ ἅγιος Θωμᾶς, ὁ Λόκκιος, ὁ Λεϊβνίτιος, ὁ Κάντιος καὶ ὁ Ράϊνδ εἰσὶν οἱ μεγάλοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΑΥΤΗΣ ΑΞΙΩΝ

Ἐὰν πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν ἐξεχειρόμεθα, ὅτε μόλις αἱ πρῶται χαραυγαὶ τῆς Ἡούς διελεύκαλον τὸν ὀρίζοντα τῆς ἀνατολῆς, ἠθέλομεν παρατηρήσει τὸν ὠραιότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἀστὲρα τοῦ οὐρανοῦ, ἀνερχόμενον τὰς οὐρανίους ἐκτάσεις, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτερινῆς σιγῆς καὶ ἡρεμίας, ἀπαστράπτοντα ἐκ λαμπρότητος. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶνε ὁ δεύτερος μετὰ τὸν Ἑρμῆ κατὰ τάξιν πλανήτης τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ἡ Ἀφροδίτη, ἧτις ἀπεχαιρέτισεν ἤδη τὸ πρωϊνὸν ἄσμα τῶν πτηνῶν, καὶ φωτοβόλος ἤδη θὰ κοσμή τὰς φθινοπωρινὰς ἐσπέρας, δίκην φάρου φωτίζοντος διηλεκτῶς τὰς δυτικὰς ἐκτάσεις τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπὶ τῇ θείᾳ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἀστέρος τούτου καὶ ὁ μάλιστα ἀπησχολημένος πρακτικὸς νοῦς, καὶ ὁ ἔστερηνμένος παντελῶς περιεργείας, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκπλαγῇ καὶ ἀποθαυμάσῃ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν λαμπρότητα μεθ' ἧς διακύνει τὸ χάος.

Πρώτη ἡ Ἱερὰ Γραφὴ ποιεῖται μνηεῖαν περὶ τοῦ ὠραίου τούτου ἀστροῦ, ὁ δὲ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ αὐτὸν Ἑωσφόρον καὶ Ἑσπερον. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ ἐμφάνισις τούτου τήν τε πρωΐαν καὶ ἐσπέραν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ τόσῳ θελκτικοῦ μύθου περὶ τῆς Ἀφροδίτης, τῆς ἀναδυομένης ἐκ τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ δὲ πανταχοῦ διαδεδιμένη λατρεία τῆς Ἀφροδίτης σύμβολον τοῦ λαμπροτέρου ἀστέρος τῆς νυκτός, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὁ θεὸς τῆς ἐκμυστηρεύσεως καὶ ὁ προστάτης τῶν μυστηριωδῶν νυκτῶν καὶ τοῦ ἔρωτος, ὑπερίσχυσε ὅλων τῶν λατρειῶν, ὅσας ἐνέπνευσε καὶ ἐπλασε ὁ θαυμασμὸς τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως. Διηλεκτῶς τὰς γλυκειὰς καὶ χρωπὰς ἀκτῖνας διασκορπίζει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὁ λατρευτὸς οὗτος ἀστὴρ· καὶ ὅτε πλέον θὰ ἐπιστῇ τὸ εἰμαρμένον τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις θὰ φυγαδευθῇ διὰ τελείας καταστροφῆς καὶ ἐξαφανίσεως ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἕνεκα τοῦ αἰωνίου ψύχους, ὅπερ θὰ ἐπιπρακτῆσῃ, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἀκτινοβολῇ ἐπὶ τῆς παγερᾶς γῆς μας, ἀποστέλλων τὰς ἀκτῖνας ὡς τελευταίαν παρηγορίαν εἰς τὸν τελευταῖον ἀνθρώπον.

Ὁ Ἑωσφόρος καὶ Ἑσπερος παρὰ τῷ Ὁμήρῳ ἐδήλου δύο διαφόρους ἀστέρας, 500 δὲ ἔτη π. Χ. ὁ Πυθαγόρας ἀπέδειξε τὴν ταυτότητα τῶν δύο, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Παρμενίδης ἓνα καὶ ἡμισυ αἰῶνα βραδύτερον. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ταύτῃ ἐποχῇ παραδόξως μετασχηματισμὸς ἐγένετο ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ, ὡς ἀναφέρει Κάστωρ ὁ Ρόδιος κατὰ τὸν ἅγιον Αὐγουστίνον· ὅτι δηλαδὴ μετέβαλε χρῶμα, μέγεθος, μορφήν καὶ δρόμον. Ὑποτιθεμένου δὲ τοῦ φαινομένου ἀληθοῦς, οἱ νεώτεροι ἀστρονόμοι ἀποδίδουσιν αὐτὸ εἰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρῆς τοῦ πλανήτου κατὰ τὴν πυκνότητα, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπῆλθεν μεταβολὴ τῆς διαθλάσεως.

Ἀνὰ μέσον τῶν αἰῶνων ἡ ὄνειραπόλος φαντασία καὶ ἡ ποιήσις μεθ' ὁποίου ἐνθουσιασμοῦ ἐχαιρέτισαν τὸ μακροχρυσμένον τοῦτο φῶς! Ὅποια δάκρυα, ὅποιοι στεναγμοὶ καὶ πύθοι ἐξεπέμφθησαν πρὸς τὸν ἀπροσπέλαστον τοῦ-